

12. A. R. SONDER, Zur Geologie und Petrographie der Inselgruppe von Milos. (Zeits. f. Vulkanologie, 8, 1924).
13. J. DEPRAT, Étude géologique et pétrographique de l'île d'Eubée. Bésançon, 1904.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ καὶ ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ.—Γεωλογικὴ καὶ γεωμορφολογικὴ ἔρευνα τῶν ἠφαιστειογενῶν νήσων Λιχάδων καὶ συσχετίσις αὐτῶν μετὰ τοῦ ὄρους Οἶτη καὶ τῆς ἀπέναντι Λοκρικῆς ἀκτῆς, ὑπὸ Δ. Γιδαράκου. Ἀνεκοινώθη ὑπὸ κ. Δ. Λαμπαδαρίου.

Ἐκ τοῦ ΒΔ ἄκρου τῆς νήσου Εὐβοίας ἐκπέμπεται μικρὰ χερσόνησος, ἡ ὁποία ἐκτεινομένη πρὸς τὰ ΝΔ παρέχει καὶ μορφολογικῶς τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἀπεσπασθῆ πάλαι ποτὲ ἐκ τοῦ ἀπέναντι Μαλιακοῦ κόλπου, τὸ ἄνοιγμα τοῦ ὁποίου θὰ ἤδύνατο κάλλιστα νὰ καλύψῃ, ἐὰν ἦτο δυνατὴ ἡ ἐκεῖ ἀναπροσαρμογὴ τῆς.

Ἡ χερσόνησος αὐτὴ ὀνομαζομένη σήμερον Λιθάδα καταλήγει ὑπὸ μορφὴν ράμφους εἰς τὸ Κηναῖον ἀκρωτήριον, κατὰ τὴν προέκτασιν τοῦ ὁποίου καὶ εἰς ἀπόστασιν ὄχι μεγαλυτέραν τοῦ μιλίου ὑπάρχει συστάς 9 περίπου σαφῶς διακεκριμένων νησίδων φέρουσα τὸ μυθολογικὸν ὄνομα «Λιχάδες» ἐκ τοῦ ὑπηρέτου τοῦ Ἡρακλέους Λίχα προφανῶς.

Εἶναι δὲ γνωστὸν ἐκ τῆς Μυθολογίας τὸ πάθημα τοῦ Ἡρακλέους, ὅταν οὗτος, πρὶν ἐπιστρέψῃ εἰς Τραχίνα ἠθέλησε εἰς τὸ Κηναῖον ἀκριβῶς ἀκρωτήριον νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς θεοὺς διὰ τὴν αἰσίαν ἐπάνοδόν του καὶ ἐφόρῃ πρὸς τοῦτο τὸν λευκὸν μανδύαν, τὸν ὁποῖον εἶχε ζητήσῃ καὶ τοῦ ἔστειλε ἡ σύζυγός του Διηϊάνειρα διὰ τοῦ ὑπηρέτου του Λίχα. Μὴ δυνάμενος κατόπιν αὐτοῦ νὰ ὑποφέρῃ τοὺς πόνους, τοὺς ὁποίους ἠσθάνετο ἀπὸ τὰς πληγὰς, ποῦ ἐπροξένησεν ὁ μανδύας, εὐθύς ὡς ἤλθεν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ σώματός του, διότι εἶχε χρισθῆ ἐν ἀγνοίᾳ του ὑπὸ τῆς ζηλοτύπου Διηϊανείρας μὲ τὸ φίλτρον τοῦ Νέσσου καὶ μὴ εὐρίσκων τρόπον ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ αὐτόν, ὀργίζεται εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε λαμβάνει τὸν Λίχαν ἐκ τῶν ποδῶν καὶ ρίπτει αὐτὸν ἐκ τοῦ ἀκρωτηρίου εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπου εὐρίσκονται τὴν ἀπέναντι Λοκρικὴν ἀκτὴν καὶ ἐκεῖθεν ἀνέρχεται εἰς τὴν κορυφὴν τῆς Οἶτης, ὅπου καίεται ἐπὶ πυρᾶς, τὴν ὁποίαν ἀνάπτει ὁ σύντροφός του Πόιας.

Ἡ εἰς τὴν περιφέρειαν ὁμως ταύτην ἔκδοσις τοῦ μύθου παραδέχεται, ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἐξεσφενδόνισε τὸν Λίχαν ὄχι ἀπὸ τὸ Κηναῖον ἀκρωτήριον, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν κορυφὴν τῆς Οἶτης καὶ ὅτι ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ πεσόντος ἐντὸς τοῦ Μαλιακοῦ ἐσηματίσθησαν αἱ Λιχάδες νῆσοι.

Ἡ δευτέρα αὐτῆ ἔκδοσις δὲν φαίνεται ἀσυμβίβαστος ἀφ' ἑνὸς μὲν μετὰ τὴν περὶ Ἡρακλέους μυθολογίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετὰ μορφολογικὰ τινὰ καὶ γεωλογικὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα διεπίστωσα κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ὅτε εἰργάσθην εἰς τὴν περιοχὴν ἐρευνήσας τόσον τὰς Λιχάδας, ὅσον καὶ τὴν Οἶτην, ὁπόθεν ἐπέστρεψα μόλις ἐσχάτως.

Ἡ κατὰ τὸν μῦθον κορυφὴ τῆς Οἶτης ἐπὶ ἡ πλησίον τῆς ὁποίας ἐκάθη ὁ Ἡρακλῆς εἶναι ἀσφαλῶς ἡ ξηρὰ καὶ ἄδενδρος ἀσβεστολιθινὴ τοιαύτη, ἡ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ξεροβοῦνι Παύλιανης σημειουμένη ἐπὶ τοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου 1:100000 ὡς καὶ

ἐπὶ τῶν πινακίδων 1 : 50000 τῆς Γεωγραφικῆς Ὑπηρεσίας Στρατοῦ. Διότι, παρ' ὅλον ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἕτεροι κορυφαὶ ὑψηλότεροι, εἰς τοὺς πρόποδας αὐτῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ἀχένου, ὅστις σχηματίζεται μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς ἀσβεστολιθικῆς ἐπίσης παραφυάδος τῆς Οἴτης Τσικλέρι, ἀνευρέθη κατόπιν ἀνασκαφῶν ναὸς τοῦ Ἡρακλέους. Ὡς ἔχουσα δὲ ὑψόμετρον περὶ τὰ 1800 μέτρα εἶναι φανερόν, ὅτι δεσπόζει ὄχι μόνον τοῦ Μαλιακοῦ, ἀλλὰ καὶ πάσης ἄλλης ὄροσειρᾶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν, ἐκ τῶν ὁποίων μὴδὲ τοῦ Καλλιδρόμου ἐξαιρουμένου οὐδεμία ἄλλη ὑπερβαίνει τὰ 1400 μέτρα.

Δεδομένης λοιπὸν τῆς κατὰ τὴν μυθολογίαν ὑπερφυσικῆς ρώμης τοῦ Ἡρακλέους δὲν θὰ ἦτο ἀδύνατον εἰς τοῦτον νὰ ἐκσφενδονίσῃ τὸν Λίχαν ἐκεῖθεν καὶ νὰ φθάσῃ οὗτος νὰ πέσῃ, εἰς ὃ σημεῖον ἀνεδύθησαν ἀκολούθως, αἱ περὶ οὗ πρόκειται ὁμώνυμοι νησίδες. Πρόκειται δὲ πράγματι περὶ ἀναδύσεως, καθ' ὅσον αὐταὶ εἶναι ἀπολύτως ἠφαιστειογενεῖς καὶ ὄχι ἀσβεστολιθικαί, ὅπως μέχρι σήμερον ἐθεωροῦντο. Καὶ διὰ τοῦτο ἔρχομαι νὰ συσχετίσω τὰς ἠφαιστειογενεῖς πλέον Λιχάδας πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς Οἴτης πυρὰν τοῦ Ἡρακλέους, ἣ ὁποία δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἀνταποκρίνηται, ὡς συμβολικὴ παράστασις, πρὸς ἀνάλογα καὶ ταυτόχρονα πιθανὸν γεωλογικὰ ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου φαινόμενα.

Διότι περὶ τὰ 5 χιλιόμετρα κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν πρὸς τὰ ΝΔ τῆς ὡς ἄνω κορυφῆς καὶ πρὸς Δ τοῦ χωρίου *Γουρίτσα* μετονομασθέντος σήμερον εἰς Πυρὰν, ὑπάρχει βραχύδης καὶ συμπαγῆς ὄγκος ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μαυροτσούμαρο*, ὡς ἐκ τοῦ σχήματος καὶ τοῦ χρώματος αὐτοῦ ἢ *Μάργας Λιθάρι*, παρουσιάζων τὰ μορφολογικὰ στοιχεῖα ἠφαιστειογενοῦς προελεύσεως, γεγονός τὸ ὁποῖον μένει νὰ βεβαιωθῇ καὶ δι' ἐργαστηριακῆς ἐξετάσεως. Ἐπίσης ΒΔ τῆς αὐτῆς τοποθεσίας καὶ εἰς ἀπόστασιν δέκα περίπου χιλιομέτρων, παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς τῆς Οἴτης «*Πύργος* ὑψ. 2152» ὑπάρχει καὶ ἕτερος κῶνος ἠφαιστειογενῆς, ὑπὸ τὸ ὄνομα ἐπίσης *Μαυροτσούμαρο*, περὶ τοῦ ἠφαιστειογενοῦς τοῦ ὁποίου οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία.

Θεωρήσας καθῆκον μου νὰ θέσω ὑπ' ὄψει τῶν εἰδικῶν τὰ πραγματικὰ αὐτὰ ἠφαιστειακὰ φαινόμενα τῆς Οἴτης καὶ τῶν Λιχάδων ἐν συσχετίσει πρὸς τὸν περὶ Ἡρακλέους μῦθον, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι θὰ ἠδύναντο ταῦτα ἴσως νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς νέα στοιχεῖα ἐρμηνείας αὐτοῦ, περιορίζομαι ἤδη ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν γεωλογικὴν καὶ γεωμορφολογικὴν ἐξέτασιν τῶν νήσων Λιχάδων καὶ τῆς περὶ αὐτὰς περιοχῆς, περὶ ὧν οὐδεμία ἐργασία ἢ πληροφορία ἐπίσημος ἢ ἀνεπίσημος προϋπήρξεν, μέχρι τῆς ἐποχῆς Μαΐου 1937, καθ' ἣν προσέβην εἰς τὴν μορφολογικὴν καὶ λοιπὴν ἔρευναν τούτων, πλὴν τῆς ὑπὸ Deprat ὡς κατωτέρω ἐσφαλμένης ὡς πρὸς αὐτὰς μελέτης.

Ἐκ τῶν ἐννέα τούτων νησίδων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν συστάδα Λιχάδων, αἱ πλέον ἄξιαι λόγου, ὡς ἐκ τοῦ μεγέθους των, εἶναι δύο· ἡ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μονολιά* σημειουμένη ἐπὶ τοῦ χάρτου, φύλλον Αἰδηψοῦ 1 : 75000, ἣ ὁποία εἶναι καὶ ἡ μᾶλλον

ἐκτεταμένη, ἀλλὰ χαμηλοτέρα καὶ ὀμαλωτέρα τοπογραφικῶς καὶ ἡ Στρογγυλή, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ ἠφαιστειακὸς κῶνος, ἐκ τοῦ ὁποίου προῆλθεν, εὐρίσκεται εἰς πολὺ καλυτέραν κατάστασιν τοῦ τῆς προηγουμένης. Ἐπὶ τοῦ κῶνου δὲ τούτου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔλαβεν ἀναμφιβόλως τὸ ὄνομα Στρογγυλή, εἶναι ἐγκατεστημένος καὶ ὁ ὀμώνυμος Φάρος πρὸς καθοδήγησιν τῶν εἰσπλεόντων πρὸς Μαλιακὸν ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς τὰ στενὰ τοῦ Τρίκκερι ἀφ' ἑτέρου.

Ἀμφότεραι αἱ νησίδες αὗται εἶναι σχεδὸν ἄνυδροι λόγῳ τῆς φύσεως τῶν πετρωμάτων των καὶ μόνον ἐπὶ τῆς Μονολιᾶς ὑπάρχει μικροῦ βάθους φρέαρ διατηροῦν ἐλάχιστον ὕδωρ καὶ ὄχι πάντοτε τὸ θέρος, συγκεντρούμενον ἐντὸς αὐτοῦ διὰ μέσου μικρῶν ρωγμῶν¹, αἱ ὁποῖαι ἐμφανίζονται ἰδίως, ὅταν πρόκειται περὶ βασιλευσίων, ἐντὸς τῶν ὁποίων παρατηροῦνται συχνὰ μὲν, ἀλλ' ἐν μικρῶ καὶ φαινόμενα ἀνάλογα τῶν Καρστικῶν τοιούτων.

Παρ' ὅλον ὅμως τὸ ἄνυδρον αὐτῶν εἶναι κατάφυτοι ἀπὸ ἐλαίας, ἀγρίας καὶ ἐμβολιασμένας, τῶν ὁποίων ἡ ἀποδοτικότης καὶ ἡ ποιότης εἶναι κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν ὀλίγων ἐπ' αὐτῶν κατοίκων πολὺ ἀνωτέρα τῆς τῶν πέριξ ἐλαιοφύτων ἐπίσης περιοχῶν. Εἶναι δὲ τοῦτο ἔνδειξις χαρακτηριστικῆ, ἐπιβεβαιούσα τὸν κανόνα, τῆς γονιμότητος τῶν ἠφαιστειογενῶν ἐδαφῶν, τὰ ὁποῖα ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ μὴ μορφωμένος ἀκόμη διακρίνει διὰ τῆς παρατηρήσεως καὶ τὰ ὁποῖα, ἀψηφῶν τοὺς ἐκ μιᾶς νέας ἐκρήξεως κινδύνους ἐπιζητεῖ πάντοτε καὶ ἐγκαθίσταται ἐπ' αὐτῶν.

Ἐπὶ τῆς Μονολιᾶς ὑπάρχουν προσέτι ἐρείπια παλαιοῦ συνοικισμοῦ, μετὰ τάφων κτιστῶν καὶ χριστιανικῆς ἐκκλησίας ἠρειπωμένης, γεγονός ὅπερ δεικνύει, ὅτι αὕτη κατωκίθη ἄλλοτε ποτὲ καὶ ὅτι κατὰ διαφόρους πιθανῶς περιόδους κατεστράφη μεταγενεστέρως ὑπὸ σεισμοῦ. Διότι, ὡς διατείνονται οἱ κάτοικοι, τοιαῦτα ἐρείπια ὑπάρχουν καὶ ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ὄχι πολὺ μακρὰν τῆς ἀκτῆς αὐτῆς, ἀνάλογα πρὸς ἐκεῖνα τοῦ Θρονίου. Τὰ ἐρείπια ταῦτα δὲν κατέρωθωσα νὰ διαπιστώσω καὶ ὁ ἴδιος, διότι κατὰ τὰς δύο ἐκεῖ μεταβάσεις μου ἡ θάλασσα ἦτο τεταραγμένη καὶ ἡ ὀρατότης δὲν ἐπέτρεπε νὰ ἐκτελεσθῶσι παρατηρήσεις πρὸς τὸν πυθμένα. Διεπίστωσα ὅμως τοὺς τοίχους καὶ τὰ θεμέλια οἰκοδομημάτων τοῦ Θρονίου εὐρισκομένων ἐντὸς τῆς θαλάσσης σήμερον καὶ ἀποτελουμένων ἐξ ὑλικῶ μεταφερθέντος ἀπὸ τὰς Λιχάδας.

Ἀπέναντι καὶ πρὸς τὰ ΝΔ τῶν Λιχάδων, ἐπὶ τῆς Λοκρικῆς ἀκτῆς εἰς ἀπόστασιν δὲ μιᾶς περίπου ὥρας διὰ λέμβου, ὑπάρχουν αἱ θερμαί, ραδιοῦχοι κατὰ τὰς γενομένας ἀναλύσεις, πηγαὶ τῶν *Καμμένων Βούρλων*, αἱ ὁποῖαι ἀναβλύζουν διὰ μέσου τῶν προσχώσεων μικρᾶς παραλιακῆς πεδιάδος περιοριζομένης ὑπὸ τοῦ ὀμώνυμου ὄρμου καὶ τῆς σχεδὸν κατακορύφου βορείας πλευρᾶς τοῦ ὄρους «*Κνημῖς*» παρὰ τὸν πόδα τῆς ὁποίας καὶ εὐρίσκονται αἱ τρεῖς αὗται πηγαί.

¹ Diaclages.

Ἐντὸς τοῦ ὄρου Καμμένων Βούρλων καὶ εἰς ἀπόστασιν 300 περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς Ἀκτῆς, βορείως τοῦ ξενοδοχείου Κυπραίου, ἀνεῦρον πέντε ἄλλας τοιαύτας, αἱ ὁποῖαι μὴ ἐξετασθεῖσαι ἀκόμη, εἶναι ἄγνωστον, ἂν ἀνήκουν εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος μὲ τὰς ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Αἱ πηγαὶ αὐταὶ ἀναβλύζουσιν ἐκ τοῦ πυθμένος βάθους δέκα ὄργυιων, ὅπου δύναται τις εὐκόλως νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ἀνερχομένην ὑδατίνην στήλην πλήρη ἀπὸ πομφόλυγας, αἱ ὁποῖαι ἐξαπλούμεναι, ὅταν φθάσουν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, σχηματίζουσιν κύκλους ἐκ φουσαλίδων διαρηγνυομένων κατόπιν διαδοχικῶς.

Ἡ μικρὰ παραλιακὴ πεδιάς διανοιγεῖσα, προφανῶς ἐκ καταπτώσεως, ὑπὸ τοῦ ἐπιμήκους ἀπὸ Α πρὸς Δ μεγάλου τεκτονικοῦ ρήγματος, τὸ ὅποῖον συνετέλεσε καὶ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἀποτόμου καὶ σχεδὸν κατακορύφου τοιχώματος¹ τῆς Κνημίδος, ἠϋρύνθη σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῆς πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπεκτάσεως τῶν κώνων ἐναποθέσεως² τῶν ἐκ τοῦ ὄρους κατερχομένων χειμάρρων. Ἐκ τῶν χειμάρρων αὐτῶν, κατὰ μήκος καὶ ἐντὸς τῆς κοίτης τῶν ὁποίων παρατηροῦνται εἰς τινὰς, μικροὶ καταρράκται καὶ λεβητοειδεῖς³ κοιλότητες μετὰ ἐνδιαμέσων διαζωμάτων⁴, ἐκ τῶν ὁποίων πίπτουν οὔτοι, ἄλλοι μὲν ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῆς ἀπλῆς διαβρώσεως τοῦ ἀσβεστολίθου ὑπὸ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων, ἄλλοι δ' ἐκ τῶν διόδων, τὰς ὁποίας ἐδημιούργησαν δευτερεύοντα τεκτονικὰ ρήγματα, κάθετα πρὸς τὸ ἀρχικόν, ἤτοι ἀπὸ Β πρὸς Ν διήκοντα. Τοιαῦτα εἶναι τὸ μεταξὺ Γουβαλίου καὶ τοῦ κυρίως τοιχώματος τῆς Κνημίδος παράλληλον τῆ πρὸς τὸ χωρίον Καρυὰ ὄδῳ, ὅπου διακρίνεται ὑπὸ τὸν ἀσβεστολιθικὸν ὄγκον τὸ ἐκ τῆς συνθλίψεως καὶ τριβῆς σχηματισθὲν Λατυλοπαγές⁵, τὸ πρὸς Μοναστήριον, καὶ ἄλλα μικρότερα ὡς ἡ Χάρβαλη κτλ.

Καίτοι δὲ ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι ἡ Τεκτονικὴ διάταξις τῶν στρωμάτων τῆς Κνημίδος, ὅσον καὶ τῶν συνεχομένων Καλλιδρόμου καὶ Οἴτης εἶναι πλέον πολύπλοκος τῆς τῶν ἀπλῶν καὶ καθέτων πρὸς ἄλληλα ρηγμάτων παρουσιάζω τὴν ἐξήγησιν αὐτὴν ὡς τὴν μάλλον πιθανὴν σήμερον, ἐλπίζων νὰ διευκρινίσω τὸ ζήτημα, ὅταν θὰ δυνηθῶ νὰ ὀλοκληρώσω τὴν μελέτην τῆς περιοχῆς. Πάντως, ὡς εὐρισκόμενοι ἐντὸς τοῦ Μαλιακοῦ, ὁ ὁποῖος διὰ μορφολογικοὺς λόγους ἀποτελεῖ τομέα προστατευόμενον κατὰ τῶν ἀνέμων καὶ ἐπομένως τῶν ἐξ αὐτῶν κυμάτων καὶ θαλασσίων ρευμάτων, δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὡς παράγοντα διαμορφώσεως τῆς ὡς ἄνω μικρᾶς πεδιάδος, τὴν θαλασσίαν διάβρωσιν.

Ἄνατολικώτερον τῶν Καμμένων Βούρλων καὶ ἀριστερὰ τῆς πρὸς Ἁγίον Κωνσταντῖνον ὁδοῦ συναντῶμεν μικρὰν ἤδη λίμνην, περίπου κυκλικήν, τῆς ὁποίας ἡ ἔκτασις ἦτο ἀσφαλῶς μεγαλύτερα ἄλλοτε περιοριζομένη σὺν τῷ χρόνῳ ὑπὸ τῶν χερσαίων προσχώσεων. Ὁ πυθμὴν αὐτῆς εὐρίσκεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα κάτω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, διότι ἡ ἐλευθέρω ἐπιφάνεια τοῦ ἐντὸς αὐτῆς ὕδατος προσδιορι-

¹ Corniche. ² cone de dejections. ³ marmites. ⁴ paliers. ⁵ Breche Tectonique.

σθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ κατὰ μῆνα Μάϊον διὰ μεταλλικοῦ βαρομέτρου ἔδωκε ὑψόμετρον περίπου μηδέν. Διαχωρίζεται δὲ ἀπὸ τῆς θαλάσσης, αὕτη ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπέχει, κυρίως ἢ ἀνατολική τῆς πλευρά, ὀλίγα μέτρα, μὲ δύο ὄχθας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦνται ἐκ θαλασσίων χαλίκων ἀνεμειγμένων πρὸς τὸ μέρος τῆς λίμνης μετὰ συνδετικῆς ἀργιλλώδους οὐσίας, συννεοῦνται μετὰξὺ των πρὸς τὸ βόρειον μέρος καὶ ἀπομονοῦνται αὐτὴν τελείως σήμερον. Δι' ὃ καὶ τὸ ὑφαλιμυρον τῆς οὕτω ὀνομαζομένης *Βρωμολίμνης*, ἐφ' ὅσον στερεῖται πάσης ἐπικαιοωνίας μετὰ τῆς θαλάσσης δι' ἐγκοπῆς τινός, προέρχεται κατὰ συνέπειαν ἐξ ἀναμίξεως τοῦ ἐντὸς αὐτῆς συγκεντρομένου ὀμβρίου ὕδατος μετὰ θαλασσίου τοιοῦτου, μεταφερομένου διὰ διηθήσεως μέσα, τῶν ὄχθων ἢ καὶ δι' ὑπερπηδήσεως ἀκόμη τῶν κυμάτων ἄνωθεν αὐτῶν ἐν ὄρῳ θαλασσοταραχῆς.

Ἐκάστη τῶν δύο πρὸς τὴν θάλασσαν ὄχθων, τῆς τριγωνικῆς ταύτης ἐκτάσεως ἐντὸς τῆς ὁποίας εἶναι ἐγγεγραμμένη σήμερον ἢ περὶ ἧς πρόκειται μικρὰ λίμνη δὲν εἶναι ἢ τὸ σύνηθες ταινιοειδὲς ἀνάχωμα, τὸ ὁποῖον παρατηρεῖται ἔμπροσθεν τῶν ὄρμων ἢ κατὰ τὴν καμπὴν τῶν ἀκρωτηρίων. Κατὰ μῆκος τούτου καὶ πρὸς τὰ ἄνω σχηματίζεται εἶδος διέδρου γωνίας μὲ τὴν ἀκμὴν κυλινδρικήν, τῆς ὁποίας, ἐνῶ ἢ πρὸς τὴν ξηρὰν πλευρὰ εἶναι σχεδὸν κατακόρυφος, ἢ πρὸς τὴν θάλασσαν τοιαύτη κατέρχεται μέχρις αὐτῆς μὲ ὀμαλὴν κλίσιν· παρουσιάζει δηλαδὴ τομὴν ἀνάλογον μὲ τὴν τῶν *Θινῶν*.

Τὸ ἀνάχωμα λοιπὸν τοῦτο, τὸ ὁποῖον προέρχεται ἐκ τῆς ἀποθέσεως θαλασσίων χαλίκων ὑπὸ τῶν μικρῶν παραλιακῶν ρευμάτων καὶ τὸ ὁποῖον προχωρεῖ ὑπὸ μορφὴν βέλους ἐντὸς τῆς θαλάσσης ἀποκαλῶ *Βέλος*¹, τὴν κυλινδρικήν ἀκμὴν, ἢ ὁποία προσομοιάζει πρὸς χονδρὸν σχοινίον καὶ ἀποτελεῖται ἐκ τῶν πλέον ὀγκωδῶν χαλίκων, *Σχοινοειδὲς παραλιακὸν διάζωμα*² καὶ τὴν πρὸς τὴν θάλασσαν πλαγίαν πλευρὰν αὐτοῦ *Αἰγιαλόν*³.

Ὀλόκληρον δὲ τὸ οὕτως εἰπεῖν περιτείχισμα, τὸ ὁποῖον, σχηματισθὲν διὰ συμβολῆς εἰς τὸ ἀκρωτήριον *Κνημῖς* τῶν δύο ἐξ ἀντιθέτου ἐρχομένων Βελῶν, ἀπεμόνωσε τὴν *Βρωμολίμνην* ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ περιβάλλει αὐτὴν σήμερον δίκην *Τόξου* ἐν τανύσει, ἀποκαλῶ «*Τοξοειδὲς παραλιακὸν περίφραγμα*». Διότι ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι τὸ φαινόμενον αὐτὸ δὲν ἀποδίδεται πλήρως ὑπὸ τοῦ ὄρου *Cordon-Litoral*, τὸν ὁποῖον χρησιμοποιοῦν οἱ Γάλλοι ἐπιστήμονες καὶ ὁ ὁποῖος ἀνταποκρίνεται μᾶλλον πρὸς ὃ ὠνομάσαμεν ἡμεῖς «*Σχοινοειδὲς παραλιακὸν διάζωμα*». Ὅσον ἀφορᾷ ἤδη τὸν τρόπον τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ὡς ἀνωτέρω μορφολογικῶν φαινομένων, εἶναι γνωστὸς ἐκ τῆς *Φυσικῆς Γεωγραφίας*, τόσον ὁ μηχανισμός, κατὰ τὸν ὁποῖον δημιουργοῦνται τὰ μικρὰ παραλιακὰ ρεύματα ἀναλόγως τῶν μορφολογικῶν καὶ ἀτμοσφαιρικῶν συνθηκῶν, ὅταν τὰ κύματα προσπίπτοντα κατὰ κανόνα πλαγίως ἔρχονται ν' ἀποσβεσθοῦν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, ὅσον καὶ ἢ διὰ τῶν ἀποθέσεων των σημαντικῆ ἐπίδρασις.

Ἐπομένως ἢ λιμναία αὕτη κοιλότης κατέχουσα τὴν βᾶσιν καμπυλογράμμου τρι-

¹ Flèche.

² Cordon Litoral.

³ Plage.

γώνου, τοῦ ὁποίου αἱ δύο ἀπέναντι πλευραὶ περιβάλλονται ὑπὸ Τοξοειδοῦς παραλιακοῦ περιφράγματος, ἡ δὲ κορυφή ἐκτείνεται βαθύς ἐντὸς τῆς θαλάσσης πρὸς Βορρᾶν ὑπὸ Βέλους σχηματίζοντος τὸ ἀκρωτήριο *Κνημῖς* καὶ ὡς παρουσιάζεται σήμερον σχεδὸν ἄνευ ὑδροφίλων φυτῶν ἐντὸς αὐτῆς, δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ἄλλως μορφολογικῶς παρὰ ὡς μικρὰ λιμνοθάλασσα¹.

Παρόμοιον τοιοῦτον Βέλος πρὸς τὸ τῆς Κνημίδος παρατηρεῖται ἐπίσης ἐκπεμπόμενον καὶ ἐκ τῆς ἀπέναντι Εὐβοϊκῆς ἀκτῆς, ὅπου τὸ ἀκρωτήριο Κηναῖον, τὸ ὁποῖον προχωροῦν καὶ αὐτὸ ἐντὸς τῆς θαλάσσης τείνει νὰ ἐνωθῆ μετὰ τοῦ πρώτου καὶ νὰ ἀποκόψῃ οὕτω τὸν Μαλιακὸν ἀπὸ τῆς λοιπῆς εὐβοϊκῆς θαλάσσης. Δὲν ἀπολείπουν δὲ ἀνάλογα τοιαῦτα, τόσον ἐπὶ τῶν Λιχάδων νήσων, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα μὲν ἀποσπῶνται πρὸς τὴν Εὐβοίαν, ἄλλα πρὸς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ ἄλλα μεταξὺ των, ὅσον καὶ ἐπὶ ἄλλων σημείων τῆς πέριξ ἀκτῆς, ὅπου ταῦτα εἰσχωροῦντα ἐντὸς τῆς θαλάσσης δίκην χερσαίων ὁδῶν τείνουν νὰ ἐνωθοῦν μεταξὺ των ἀνὰ δύο ἀντιθέτως ἐρχόμενα καὶ νὰ διαχωρίσουν οὕτω τὸν Μαλιακὸν κόλπον εἰς πλείονας λιμνοθαλάσσας καταδικασμένας μίαν ἡμέραν εἰς πρόσχωσιν.

Ἡ ὑπαρξίς τῶν ὡς ἄνω μορφολογικῶν φαινομένων, ὡς καὶ τὸ Δέλτα τοῦ Σπερχειοῦ, προδίδουν γενικῶς τὴν ὑποχώρησιν τῆς θαλάσσης ἀπέναντι τῆς ξηρᾶς καὶ δικαιολογοῦν ἀκόμη καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς μέχρι τῶν ἡμερῶν μας παρατηρουμένην μεταβολήν, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ὁ Μαλιακὸς ἐκ τῶν προσχωματικῶν ἀποθέσεων.

Τὸ δὲ φαινόμενον τοῦτο θὰ ἐξακολουθήσῃ, ἐφ' ὅσον δὲν μεσολαβήσουν Τεκτονικὰ ἢ Ἑπαιρογενικὰ φαινόμενα, ἱκανὰ νὰ μεταβάλλουν τὴν ὑπάρχουσαν Γεωλογικὴν ἰσορροπίαν, ἐπομένως δὲ καὶ τὸ ἐπίπεδον βάσεως τῶν ρεόντων ὑδάτων. Γεγονός, ὅπερ ὅμως συμβαίνει κατὰ κανόνα καὶ εἰς συχνὰ διαλείμματα, ὅσον δήποτε μακρὰ καὶ ἂν μᾶς φαίνωνται ταῦτα συγκρινόμενα πρὸς τὰ ἀνάλογα ἀνθρώπινα χρονικὰ διαστήματα. Διότι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐντὸς τῆς μάζης τῆς λιθοσφαίρας εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ἀπόλυτος ἡρεμία, δημιουργοῦνται κατὰ περιόδους εἰς τὸ βάθος καὶ παροξυσμοὶ ἱκανοὶ νὰ διαταράξουν τὴν παρατηρουμένην σχετικὴν σταθερότητα καὶ τῶν ὁποίων τὸν ἀντίκτυπον αἰσθάνεται ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ὑπὸ παντοειδεῖς μορφάς.

Αἱ ἀκταί, ἐν συνεχείᾳ, ἀπάσης τῆς περιοχῆς εἶναι μᾶλλον χαμηλαί², σημεῖον καὶ τοῦτο τῆς ἐκμηδενίσεως τῆς θαλασσίας διαβρώσεως μόνον δ' εἰς τὰς δύο Λιχάδας, ἰδίως εἰς τὴν Στρογγυλήν, παρατηρεῖ τις ἀπότομα καὶ κατακόρυφα τοιχώματα ἀκτῆς³. Φαίνεται, ὅτι τὰ μεταξὺ καὶ πέριξ τῶν νησίδων στενὰ δημιουργοῦν ἰσχυρὰ θαλάσσια ρεύματα, τὰ ὁποῖα προσπίπτοντα μετὰ μεγάλης μάζης ὑγροῦ ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς ἀκτῆς καὶ ὑποσκάπτοντα οὕτω αὐτήν, προξενοῦν ὀγκώδη ἐγκατακρημνίσματα, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ὑποχώρησις καὶ ἡ ἀπόκρημος διαμόρφωσις αὐτῆς. Δὲν εἶναι δὲ

¹ Lagune.² Côtes basses.³ Falaises abruptes

ἀπίθανον νὰ συμβάλλουν εἰς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα καὶ κύματα μεγάλα, τὰ ὅποια εἶναι δυνατὸν νὰ δημιουργηθῶν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ὅπου λόγῳ τῆς ἀπὸ τῆς ξηρᾶς ἀποστάσεως οἱ πνέοντες ἄνεμοι εἶναι ἀσφαλῶς ἰσχυρότεροι.

Εἰς τὰ σημεῖα αὐτὰ τῆς ἀκτῆς, ὅπου πίπτουν τὰ ἐγκατακρημνίσματα, δημιουργεῖται ἐκ τῆς ὑποχωρήσεως αὐτῆς χώρος κενὸς πλάτους ἀναλόγου πρὸς τὴν ἔντασιν καὶ τὴν διάρκειαν τῆς θαλασσίας διαβρώσεως, ὑψηλότερον δὲ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης εὐρισκόμενος ὁ χώρος οὗτος ἐλευθερούμενος ἀπὸ τὸ ἐπ' αὐτοῦ συσσωρευθῆν ὑλικὸν καὶ ἀποξέεμενος σὺν τῷ χρόνῳ ὑπὸ τοῦ πρὸς τὸ πέλαγος ἐπιστρέφοντος ὕδατος τῶν κυμάτων, ἐμφανίζεται ὡς κατὰστρωμα, ἐν εἴδει προκυμαίας, μὲ μικρὰς ἐπιφανειακὰς ἀνωμαλίας, ἱκανὰς ὅμως νὰ δυσκολεύουν τὴν ἐπ' αὐτοῦ βάδισιν, κλίνον ἐλαφρῶς πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ μείζονος ἀντοχῆς τοῦ πλέον ἰσχυροῦ σκυροκονιάματος, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ Ἡφαιστειογενεοῦς πετρώματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔχει ἐκσκαφεῖ. Διὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ φαινομένου τούτου θὰ μεταχειρισθῶ προσωρινῶς, ὡς καὶ ἀνωτέρω, τὸν ὄρον *Δῶμα ἀποξέσεως*¹, ὁ ὁποῖος νομίζω, ὅτι ἀνταπροκρίνεται πρὸς τὸν ἐν τῇ γαλλικῇ γλώσσῃ τοιοῦτον. Τοιαῦτα *δῶματα ἀποξέσεως* ὑπάρχουν καὶ εἰς τὰς δύο Λιχάδας, παρετήρησα δὲ κάτι ἀνάλογον, τόσον ἐπὶ τῆς Εὐβοϊκῆς ἀκτῆς παρὰ τὸ Κηναῖον ἀκρωτήριον, ὅσον καὶ ἐπὶ τῆς Λοκρικῆς τοιαύτης Α τοῦ Μύτικα τῶν Καμμένων Βούρλων καὶ ἀριστερὰ τῆς πρὸς Ἀταλάντην ὁδοῦ, ὅπου χύνονται τὰ ὕδατα μεταλλικῆς τινος πηγῆς οὐχὶ ἀξίας λόγου, παρὰ τινα ἀγροικίαν. Τὰ τελευταῖα ὅμως ταῦτα δὲν προέρχονται ἐξ ἀποξέσεως, ἀλλ' ἐξ ἀποθέσεως ἐντὸς τῆς θαλάσσης ὑλικῶν μεταφερομένων ἐκεῖ ἐκ τῆς ἀκτῆς, δι' ἣ καὶ θὰ ἀποκαλέσω τὸ εἶδος τοῦτο *δῶμα ἀποθέσεως*², τὸ ὁποῖον σχηματίζεται ἐν συνεχείᾳ τοῦ *δώματος ἀποξέσεως* ὑπὸ τὴν θάλασσαν καὶ τὸ ὁποῖον ἐνούμενον μετὰ τοῦ πρώτου, ὅταν ὑπερβῇ τὴν ἐπιφάνειαν ἀποτελεῖ ἐν σύνολον, τὸ ὁποῖον καλεῖται *Δῶμα Παραλιακόν*. Εἶναι δὲ εὐκόλον παρὰ τὸν Μύτικαν νὰ παρατηρήσῃ τις τμήματα τοιαῦτα ὑπὸ τὴν θάλασσαν ἐν εἴδει ὑφάλων, τὰ ὅποια οἱ ἄλιεῖς ὀνομάζου «ζέρες.»

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Γεωλογικὴν καὶ Πετρογραφικὴν σύστασιν τῶν Λιχάδων, ἡ μόνη μελέτη, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρονται αὐταί, εἶναι ἡ τοῦ πρὸ διετίας ἀποθανόντος Γάλλου Γεωλόγου Deprat. Εἰς τὴν μελέτην αὐτήν, τὴν ὁποίαν παρουσίασεν οὗτος τὸ 1904 ὡς διατριβὴν ἐπὶ διδασκτορία καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐξετάζει κυρίως τὴν νῆσον Εὐβοίαν, ἐπισυνάπτει Γεωλογικὸν χάρτην, ὅπου σημειώνει καὶ τὰς Λιχάδας, ἀλλὰ ὡς ἀποτελουμένας ἐξ ἀσβεστολίθου ἀνήκοντος εἰς τὸ ἀνώτερον Λιᾶσιον.

Φαίνεται ὅμως, ὅτι ὁ κατὰ πάντα ἀξιόλογος οὗτος Συγγραφεὺς δὲν μετέβη ἐπὶ τόπου κατὰ τὴν ἔρευναν του· ἀλλ' ὄλως συμπερασματικῶς καὶ παραπεισθεὶς ἐκ τῆς ἀπέναντι μικρᾶς χερσονήσου τῆς Εὐβοίας Λιθάδας, ἡ ὁποία εἶναι ἐν πολλοῖς ἀσβεστο-

¹ Plate-forme d'abrasion.   ² Plate-forme d'accumulation.   ³ Plate-forme Litorale.

λιθική, ἐθεώρησε καὶ τὰς νησίδας ταύτας ὡς προέκτασιν καὶ ἐσημείωσεν αὐτὰς ὡς ἀσβεστολιθικάς.

Διότι, ὅτε μετέβην ἐκεῖ κατὰ τὸν παρελθόντα Μάϊον, ὀδηγηθεὶς ἐκ τῆς μορφολογικῆς τῶν ἐμφανίσεως, διεπίστωσα, ὅτι πρόκειται περὶ ἀπολύτου Ἡφαιστειογενοῦς προελεύσεως αὐτῶν. Τὴν διαπίστωσιν δὲ ταύτην ἀνεκοίνωσα ἀπὸ τότε πρὸς τὸν Καθηγητὴν καὶ Ἀκαδημαϊκὸν κ. Δημ. Λαμπαδάριον, παρὰ τῆ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ὁποῖου τυγχάνω ἀπεσπασμένος, διὰ τὴν ὑπ' ὄψει μελέτην καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον ἐπιλαμβάνομαι τῆς εὐκαιρίας νὰ ἐκφράσω τὰς θερμοτάτας εὐχαριστίας μου διὰ τὴν ἀμέριστον συνδρομήν, τὴν ὁποίαν μοὶ παρέχει. Πρὸς τὸν ἐν Παρισίοις καθηγητὴν τῆς Φυσικῆς Γεωγραφίας καὶ Δυναμικῆς Γεωλογίας κ. Leon Lutaud ὡς καὶ εἰς τὸ Ὀρυκτολογικὸν καὶ Πετρογραφικὸν ἐργαστήριον τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὅπου μετέβην περὶ τὰ τέλη παρελθόντος Ἰουνίου, διὰ νὰ ζητήσω βιβλιογραφικάς περὶ τούτων πληροφορίας.

Ἐκ τῆς ἐπιτοπίου ἐξετάσεως παρετήρησα, ὅτι ἅπασαι αἱ νησίδες ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὸ αὐτὸ σχεδὸν πέτρωμα παρουσιάζον τὰ κάτωθι χαρακτηριστικά: χρῶμα γενικῶς μελανόν, κλίνον εἰς τινὰ μέρη πρὸς τὸ τεφρόν, ἐξ ἀλλοιώσεως πιθανῶς τῆ ἐπιδράσει τῆς θερμότητος, τοῦ φωτός καὶ ἐν γένει τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν: εἰς ἄλλα τινὰ μέρη λαμβάνει χρωματισμὸν ὀλίγον ὑπέρυθρον, προερχόμενον προφανῶς ἐξ ὀξειδώσεως: ἀπὸ ἀπόψεως σκληρότητος εἶναι ἀρκετὰ τοιοῦτον, κατὰ δὲ τὴν διὰ σφυρίου κρούσιν ἀναδίδει ἐλαφρὰν τινὰ ὀσμὴν. Ἡ μᾶζα αὐτοῦ διαχωρίζεται ὑπὸ ρωγμῶν¹, ἐξ οὗ καὶ ὁ εὐκόλος κατατεμαχισμὸς τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ εἰς ἀπειραρίθμους κροκάλας, ἀπὸ τὰς ὁποίας εἶναι κεκαλυμμένοι αἱ νησίδες: εἶναι τραχὺ εἰς τὴν ἀφήν, ἣ δὲ ἱστολογικὴ αὐτοῦ ὑφή εἶναι μικροκρυσταλλικὴ γενικῶς.

Ἐπομένως τοιοῦτον πέτρωμα δὲν εἶναι δυνατόν ποτὲ νὰ εἶναι ἰζηματογενές, ὡς εἶναι ὁ ἀσβεστόλιθος, ἀλλ' οὔτε καὶ μεταμορφωσιγενές: ἀνήκει ἀπολύτως εἰς τὰ πυριγενῆ καὶ δὴ εἰς τὰς Λάβας. Βασιζόμενος δὲ ἐπὶ τῆς μακροσκοπικῆς ἐξετάσεως, διότι μικροσκοπικὴν τοιαύτην δὲν εἶχον μέχρι τῆς στιγμῆς τὰ μέσα ν' ἀναλάβω, ἐπιφυλασσόμενος νὰ προβῶ καὶ εἰς ταύτην βραδύτερον μετὰ τοῦ λοιποῦ ὕλικου, δὲν θὰ ἐδίσταζα νὰ χαρακτηρίσω τὰ πετρώματα τῶν Λιχάδων, ὡς τύπον μεταβάσεως ἀπὸ τοῦ Ἀνδεσίτου πρὸς τοὺς Βασάλτας πλησιάζοντα μᾶλλον πρὸς τοὺς τελευταίους. Διότι παρὰ τὸ κατὰ τόπους τεφρόν τοῦ χρώματος αὐτῶν καὶ τὸ τραχὺ εἰς τὴν ἀφήν, θὰ μοῦ ἦτο δύσκολον νὰ κλίνω πρὸς τοὺς Τραχείτας, ἐφ' ὅσον δὲν ἀνεῦρον ἐντὸς αὐτῶν μεγάλους κρυστάλλους Σανιδίου².

Ἡ ἐκρηξις τῶν Λιχάδων περαιτέρω δὲν ἐκτείνεται πρὸς τὴν Εὐβοίαν, ἐνῶ ἀντιθέτως συνεχίζεται πρὸς τὴν ἀπέναντι Λοκρικὴν ἀκτὴν, ὅπου τὴν ἀνεῦρον εἰς δύο θέσεις. Ἐπὶ τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς τῆς προαναφερθείσης *Βρωμολίμνης* καὶ ὅχι μακρὰν

¹ Diaclases.

² Phénocristaux de sanidines.

τῆς ὑδατίνης περιμέτρου αὐτῆς ἀνεῦρον ἐντὸς λόχμης μικρὸν ἠφαιστειακὸν κῶνον τοῦ αὐτοῦ τύπου διατηροῦντα ἀκόμη εὐδιάκριτον πως τὸν κρατῆρα μετ' ἐγκοπῆς πρὸς τὰ ΝΝΔ. Ἐκεῖθεν τὸ αὐτὸ πέτρωμα καλυπτόμενον πιθανῶς ὑπὸ τῶν προσχώσεων, ἀναφαίνεται ἐκ νέου εἰς θέσιν *Μαῦρα λιθάρια* παρὰ τὸ *Ἀσπρονέρι*, ὅπου ἐκτὸς τῶν παρὰ τὴν παραλίαν κροκαλῶν, συναντᾶ τις αὐτὸ προσέτι ἐπὶ τῆς ἐκσκαφῆς τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ, μὲ πιθανὴν κατεύθυνσιν πρὸς τὸ ὄρος Γουβάλι, ὅπου ὅμως λόγῳ τῆς πυκνοτάτης λόχμης δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸ παρακολουθήσω μακρότερον.

Ἡ ἐξέτασις ἀκόμη τοῦ βυθομετρικοῦ χάρτου, φύλλον Εὐβοίας 1 : 75000 μεταξὺ Στρογγυλῆς καὶ Βρωμολίμνης δίδει τὴν ὑπαρξίν ὑποθαλασσίας γεφύρας¹ μετ' ἀξονικῆς κάμφσεως περὶ τὸ μέσον τῆς διαδρομῆς τῆς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ παρουσιάζεται μορφολογικῶς αὐχὴν ὑπὸ τὴν θάλασσαν. Πετρογραφικὴ δὲ ἔρευνα τοῦ βυθοῦ κατὰ τὴν γραμμὴν αὐτὴν δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ δώσῃ τὴν γέφυραν διαβάσεως τῆς ἐκρήξεως πρὸς Λοκρίδα μετὰ ἐκρηξιγενοῦς κοιλότητος ἐπὶ τῆς κατ' ἀξονα κάμφσεως. Ὅπως ἐπίσης δὲν εἶναι ἀπίθανον ἀνάλογος λεπτομερῆς ἔρευνα τῆς Βρωμολίμνης νὰ καταδείξῃ, ὅτι καὶ ἡ μικρὰ αὕτη λιμναία σήμερον κοιλότης ὠφείλετο ἀρχικῶς εἰς ἠφαιστειογενῆ ἐκρηξίν, κατακλυσθεῖσα προσωρινῶς ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἀπὸ τῆς ὁποίας διεχωρίσθη ἀκολούθως διὰ τοῦ σχηματισμοῦ «*Τοξοειδοῦς παραλιακοῦ περιφράγματος*». Ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῶν ἐκρήξεων δὲν δύναμαι πρὸς τὸ παρὸν νὰ εἶπω τι, διότι εἶναι ἀπαραίτητον προηγουμένως αἰ ἐπ' αὐτῶν παρατηρήσεις νὰ συσχετισθοῦν καὶ ἐργαστηριακῶς μὲ τὰς ἐπὶ τῆς Οἴτης τοιαύτας ἢ καὶ μὲ ἄλλας, τὰς ὁποίας καθ' ὑπαρχούσας ἐνδείξεις, εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἀνεύρω κατὰ τὴν συνέχειαν τῆς ἐπὶ τῆς περιοχῆς ἐργασίας μου.

Ἄς μοι ἐπιτραπῇ δὲ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ νὰ δηλώσω, ὅτι ἡ παροῦσα μελέτη ἀποτελεῖ προεισαγωγικὴν ἀνακοίνωσιν, ἵνα καταστήσω ἀπὸ τοῦδε γνωστὰς εἰς εὐρύτερον ἐπιστημονικὸν κύκλον ὠρισμένας παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας ἔκκαμα εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτὴν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Ἐπιφυλάσσομαι δὲ βραδύτερον συγκεντρώων ἅπαντα τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα διὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς μελέτης καὶ κατόπιν τῆς ἐργαστηριακῆς καὶ ἐν γένει συγκριτικῆς ἐρεῦνης τοῦ Παλαιοντολογικοῦ, Πετρογραφικοῦ καὶ Μορφολογικοῦ ὕλικου νὰ ἐπανέλθω, ἐφ' ὅσων σημείων ἤθελε παραστῆ ἀνάγκη.

¹ Pont-soumarin.

² Inflexion Axiale.